

Národnostné menšiny

ONDREJ DOSTÁL

Oponent: **PhDr. Michal Vašečka, PhD.**
 Centrum pre výskum etnicity a kultúry
 Fakulta sociálnych štúdií, Masarykova univerzita, Brno

1. Úvod	198
2. Postavenie národnostných menšín v právnom a inštitucionálnom systéme SR	198
2.1. Novelizácia zákonov o mene a priezvisku a o matrikách	198
2.2. Zmeny v štátnych inštitúciách zaoberajúcich sa národnostnými menšinami	200
3. Politická situácia národnostných menšín	201
3.1. Politická reprezentácia národnostných menšín	201
3.2. Plnenie programového vyhlásenia druhej vlády Mikuláša Dzurindu v oblasti menšinovej politiky	204
3.3. Zámery vlády Roberta Fica v oblasti menšinovej politiky	205
4. Menšinové jazyky a menšinové kultúry	207
4.1. Zákon o štátnom jazyku a používanie menšinových jazykov	207
4.2. Zoznam obcí s podielom príslušníkov menšín nad 20 %	207
4.3. Štátna podpora pre menšinové kultúry	208
5. Vybrané kauzy súvisiace s menšinami	209
5.1. Protimaďarské výroky Jána Slotu	209
5.2. Kauza napadnutia Hedvigy Malinovej	209
5.3. Vyhlásenie NR SR proti extrémizmu	210
6. Záver	211

Anotácia: Autor sa v kapitole zaoberá situáciou národnostných menšín na Slovensku. Analyzuje ich postavenie v právnom a inštitucionálnom systéme a v politickom prostredí poznamenanom výsledkami parlamentných volieb v júni 2006. Hodnotí plnenie programových zámerov vlády Mikuláša Dzurindu vo vzťahu k národnostným menšinám v uplynulom volebnom období i zámery novej vlády Roberta Fica v tejto oblasti. Zaoberá sa výsledkami parlamentných a komunálnych volieb z hľadiska účinkovania Strany maďarskej koalície ako jedinej reálnej politickej sily zastupujúcej národnostnú menšinu.

Kľúčové slová: extrémizmus, maďarská menšina, menšinové jazyky, menšinové kultúry, menšinové politické strany, národnostné menšiny, programové vyhlásenie vlády, Rada vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny, Strana maďarskej koalície, voľby do NR SR, zákon o matrikách, zákon o mene a priezvisku, zákon o politických stranách.

1. ÚVOD

V roku 2006 neprišlo v postavení národnostných menšín na Slovensku k zásadnejším legislatívnym alebo inštitucionálnym zmenám. Za výraznú zmenu možno považovať zmenu politického prostredia spôsobenú výsledkami parlamentných volieb v júni 2006. V ich dôsledku prestala byť po takmer ôsmich rokoch súčasťou vládnej koalície Strana maďarskej koalície (SMK), ktorej hlavnou politickou agendou je obhajoba záujmov národnostných menšín, predovšetkým maďarskej menšiny. Súčasťou vládnej zostavy sa naopak po rovnakom čase stali Slovenská národná strana (SNS) a Ľudová strana – Hnutie za demokratické Slovensko (LS-HZDS), ktoré v rokoch 1994 – 1998 spoluvytvárali tretiu vládu Vladimíra Mečiara, počas ktorej dochádzalo k opakovaným pokusom o obmedzenie práv a zhoršovanie situácie príslušníkov národnostných menšín a k častej konfrontácii s reprezentáciou maďarskej menšiny i ďalších menšín.

Podľa sčítania obyvateľstva z roku 2001 sa na Slovensku hlási k národnostným menšinám 13,1 % obyvateľov. Spomedzi 5 379 455 obyvateľov Slovenska v roku 2001 si 520 528 (9,7 %) uviedlo maďarskú národnosť, 89 920 (1,7 %) rómsku národnosť, 44 620 (0,8 %) českú národnosť, 24 201 (0,4 %) rusínsku národnosť, 10 814 (0,2 %) ukrajinskú národnosť, 5 405 (0,1 %) nemeckú národnosť, 2 602 poľskú národnosť, 890 chorvátsku národnosť a 434 srbskú národnosť. Skutočné zastúpenie rómskej menšiny je pritom podľa odhadov expertov niekoľkonásobne vyššie. Podľa výsledkov sociologického zisťovania zrealizovaného v roku 2004 žije na Slovensku okolo 320 000 Rómov, demografické odhady hovoria až o počte 380 000 – 400 000.

2. POSTAVENIE NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN V PRÁVNOM A INŠTITUCIONÁLNO M SYSTÉME SR

2.1. NOVELIZÁCIA ZÁKONOV O MENE A PRIEZVISKU A O MATRIKÁCH

V roku 2006 nadobudli účinnosť dve parciálne úpravy zákonov týkajúce sa práv príslušníkov národnostných menšín. Išlo o zákon č. 13/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku, a zákon č. 14/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 154/1994 Z. z. o matrikách. Obe novely nadobudli účinnosť 1. februára 2006 a dotkli sa aj ustanovení zákonov, majúcich vzťah k právam príslušníkov národnostných menšín.

Tieto dva zákony boli predmetom ostrých politických zápasov v časoch druhej vlády Vladimíra Mečiara a vlády Jozefa Moravčíka v rokoch 1993 – 1994, pretože sa dotýkajú aj úpravy práva príslušníkov národnostných menšín používať svoje mená a priezviská v materinskom jazyku. Zmeny zákonov, ktoré nadobudli účinnosť v roku 2006, do tohto práva zásadnejším spôsobom nezasahujú, iba ho v dvoch aspektoch upravujú iným spôsobom.¹

Zmena zákona o mene a priezvisku sa týkala prechyľovania ženských priezvisk.² Zákon v § 4 ods. 4 síce stanovuje, že ženské priezvisko „v slovenskom jazyku sa určuje a používa s náležitou koncovkou slovenského prechyľovania“, zároveň však pripúšťa, že „takéto priezvisko v inom ako slovenskom jazyku sa môže používať aj bez tejto koncovky“. Zákon upravuje možnosť zmeny mena a priezviska a definuje dôvody, kedy zmena nevyžaduje povolenie. Novelou zákona z roku 2006 sa medzi situácie, v ktorých povolenie na zmenu priezviska nie je potrebné, zaradila aj zmena priezviska spočívajúca „v zápise ženského priezviska osoby inej ako slovenskej národnosti bez koncovky slovenského prechyľovania“ (§ 7 ods. 2 písm. d). Možnosť zmeny priezviska spočívajúca vo vypustení slovenskej prechyľovacej koncovky je tak v zákone definovaná ešte silnejšie – je explicitne stanovené, že nepodlieha povoleniu zo strany úradov.

Zmena zákona o matrikách sa dotýkala úradných výpisov z rodných listov príslušníkov národnostných menšín, ktorých meno nebolo zapísané v ich materinskom jazyku, ale v jeho slovenskom ekvivalente. Zákon v § 19 ods. 3 stanovoval, že „v rodnom liste osoby inej ako slovenskej národnosti, ktorej sa tento úradný výpis týka a ktorej meno je zapísané v matrike v slovenskom ekvivalente, uvedie sa jej meno v jej jazyku, ak o to písomne požiada. Všetky ďalšie úpravy a potvrdenia sa vyhotovia s takýmto tvarom mena“. Zmenou zákona z roku 2006 bolo stanovené, že táto možnosť sa týka iba osoby, „ktorej meno nebolo do 31. decembra 1993 zapísané v matrike v jej materinskom jazyku, ale v slovenskom ekvivalente“. Zároveň sa do textu § 19 ods. 3 doplnila aj veta, že žiadosť musí obsahovať vyhlásenie o národnosti žiadateľa. Zmena bola odôvodnená tým, že od 1. januára 1994 bolo možné zapisovať deťom do matriky aj cudzojazyčné mená, a potrebou „určiť lehotu zápisu mena, na ktoré sa toto ustanovenie vzťahuje, aby sa predišlo svojvoľnému požadovaniu zmeny podoby zapísaného mena“ (*Dôvodová správa...*, 2005). Požiadavku na predloženie vyhlásenia o národnosti žiadateľa možno považovať na neoprávnenú, keďže úrady neevidujú informácie o národnostnej či etnickej príslušnosti jednotlivých občanov a ani v tomto prípade neexistuje dôvod, aby takouto informáciou disponovali. Podobne neexistoval vážny dôvod obmedziť možnosť požiadať o zmenený výpis z rodného listu osôb, ktorých meno nebolo zapísané v ich materinskom jazyku, ale v jeho slovenskom ekvivalente, iba na osoby narodené do 31. decembra 1993. U osôb narodených po tomto dátume síce bola možnosť zapísať ich meno do rodného listu v ich materinskom jazyku, avšak táto možnosť nemusela byť využitá napríklad v dôsledku neinformovanosti rodičov, a preto by ponechanie predchádzajúcej právnej úpravy bolo ústretovejším riešením voči realizácii tohto menšinového práva. Uskutočnené zmeny zákona o matrikách síce nepredstavujú zásadnejší zásah do práva príslušníkov národnostných menšín na používanie ich mien a priezvisk v materinskom jazyku, stanovujú však pre realizáciu tohto práva v istom aspekte prísnejšie podmienky.

Práva príslušníkov národnostných menšín sú zakotvené v Ústave SR (čl. 33 a 34), vo viacerých parciálnych zákonoch (napríklad zákon č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov ná-

1. Hlavným motívom novelizácie zákonov nebola snaha zmeniť ustanovenia týkajúce sa práva na používanie menšinových mien a priezvisk. Novely sa týkajú viacerých častí zákonov, uvedená problematika je v nich riešená iba okrajovo.
2. Najčastejšie ide o koncovku –ová. Prechyľovanie sa nepoužíva v jazykoch niektorých národnostných menšín, napríklad v maďarčine alebo nemčine.

rodnostných menšín, zákon č. 191/1994 Z. z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín, zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku, zákon č. 154/1994 Z. z. o matrikách, zákon č. 29/1994 Z. z. o sústave základných a stredných škôl), medzinárodných dohovoroch (napríklad *Rámcový dohovor Rady Európy o ochrane práv národnostných menšín*, *Európska charta regionálnych alebo menšinových jazykov*) a medzištátnych zmluvách (napríklad *Zmluva o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou*, *Dohoda medzi vládou Slovenskej republiky a vládou Maďarskej republiky o vzájomnej podpore národnostných menšín v oblasti vzdelávania a kultúry*).

Ústava SR v čl. 34 ods. 2 písm. c) garantuje príslušníkom menšín „právo zúčastňovať sa na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín“. Na rozdiel od iných práv zakotvených v ústave toto právo nie je upravené nijakým ďalším zákonom a miera jeho naplnenia je závislá od postoja momentálne vládnucej politickej garnitúry a jej ochoty prizývať predstaviteľov menšín k riešeniu otázok týkajúcich sa menšín.

2.2. ZMENY V ŠTÁTNYCH INŠTITÚCIÁCH ZAOBERAJÚCICH SA NÁRODNOSTNÝMI MENŠINAMI

Aj po parlamentných voľbách v júni 2006 a zmene vlády zostala problematika národnostných menšín v kompetencii podpredsedu vlády bez rezortu. Vo vláde Mikuláša Dzurindu to bola funkcia podpredsedu vlády pre európske záležitosti, ľudské práva a menšiny a zastával ju nominant Strany maďarskej koalície (SMK) Pál Csáky. Vo vláde Roberta Fica ide o funkciu podpredsedu vlády pre vedomostnú spoločnosť, európske záležitosti, ľudské práva a menšiny, ktorú po voľbách obsadil nominant Smeru-SD Dušan Čaplovič. V parlamente aj po voľbách zostal zachovaný Výbor NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien. Jeho predsedom sa stal zástupca SMK László Nagy, ktorý túto funkciu zastával aj v prechádzajúcom volebnom období.

Od volieb do konca roku 2006 nedošlo k zmenám na postoch splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity (Klára Orgovánová), ani riaditeľky sekcie Úradu vlády SR pre ľudské práva a menšiny (Jana Kviečinská).

Na Ministerstve kultúry SR bola samostatná sekcia menšinových kultúr nahradená sekciou menšinových a regionálnych kultúr. Generálnym riaditeľom sekcie menšinových kultúr bol v predchádzajúcom volebnom období Róbert Dohányos, generálnou riaditeľkou sekcie menšinových a regionálnych kultúr sa stala Jana Kresáková. Na Ministerstve školstva SR nemalo menšinové školstvo postavenie samostatnej sekcie ani v predchádzajúcom volebnom období. Odbor vzdelávania národnostných menšín ostal zachovaný aj po voľbách.

Rada vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny je poradným, iniciatívnym a koordinačným orgánom vlády pre oblasť štátnej národnostnej politiky. Väčšinu jej členov tvoria zástupcovia organizácií združujúcich príslušníkov národnostných menšín, rada však nemá žiadne rozhodovacie kompetencie a jej závery majú pre vládu iba odporúčací charakter. Štatút rady schvaľuje vláda.

V roku 2006 sa uskutočnilo iba jedno zasadnutie rady.³ Rada na svojom zasadnutí 27. apríla 2006 bilancovala svoju činnosť v období 2003 – 2006 a zaoberala sa návrhom aktivít na nasledujúce obdobie. Rada pre nasledujúce volebné obdobie odporučila stanoviť v oblasti menšinovej politiky nasledovné úlohy:

3. Rovnako iba jedno zasadnutie rady ročne sa konalo aj v celom predchádzajúcom volebnom období, teda v rokoch 2003 – 2005.

- upevnenie legislatívneho postavenia národnostných menšín formou prijatia zákona o národnostných menšinách – zákona, ktorý by definoval postavenie národnostných menšín v spoločnosti;
- zabezpečenie financovania národnostných kultúr formou prijatia zákona o financovaní kultúry národnostných menšín, aby existovala zákonná garancia na financovanie národnostných kultúr;
- dopracovanie zákonov vyplývajúcich zo záväzkov SR v zmysle uplatňovania ustanovení Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov a Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (*Informácia o činnosti...*, 2006).

Odporúčania rady sú však pre vládu nezáväznú. Vláda M. Dzurindu zobrala na svojom zasadnutí 7. júna 2006 na vedomie informáciu o činnosti rady v uplynulom volebnom období a zámeroch jej činnosti na ďalšie obdobie. Vláda R. Fica sa činnosťou rady po svojom vymenovaní v roku 2006 nezaoberala. Od parlamentných volieb do konca roka 2006 tak nedošlo k žiadnej zmene v zložení rady a neuskutočnilo sa ani žiadne zasadnutie rady.

V roku 2006 nebola vykonaná ani formálna výmena dvoch členov rady zastupujúcich vládu. Podľa štatútu je predsedom rady podpredseda vlády, ktorý má na starosti problematiku národnostných menšín, a podpredsedom rady minister kultúry. Hoci na týchto vládnych postoch došlo zmenou vlády k personálnym zmenám, do zloženia rady sa to v roku 2006 nepremietalo. Podľa čl. 4 ods. 4 štatútu rady jej predsedu a podpredsedu vymenúva a odvoláva vláda, k tomuto aktu však v priebehu roku 2006 neprišlo.

3. POLITICKÁ SITUÁCIA NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

3.1. POLITICKÁ REPREZENTÁCIA NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN

V priebehu roku 2006 došlo k ďalšiemu zníženiu počtu subjektov orientovaných na príslušníkov národnostných menšín. Začiatkom roku 2005 existovalo v Slovenskej republike 28 politických subjektov orientovaných na národnostné menšiny, ku koncu roku 2005 už boli registrované iba štyri takéto subjekty. Koncom roku 2006 pôsobili už iba dva subjekty, v ktorých názve sa odrážala orientácia na konkrétnu národnostnú menšinu. Jeden ďalší subjekt deklaroval orientáciu na menšiny ako také (nielen národnostné).

3.1.1. Zmeny v štruktúre menšinových politických strán

Zníženie počtu menšinových politických strán súvisí s prijatím nového zákona o politických stranách a politických hnutiach z roku 2005. Ten uložil existujúcim stranám povinnosť do 30. septembra 2005 doručiť na Ministerstvo vnútra SR vyhlásenie o sídle strany a o štatutárnom orgáne strany. Zákon zároveň stanovil, že strany, ktoré si k určenému termínu nespĺnia túto povinnosť, budú od 1. októbra 2005 v likvidácii a zaniknú. V dôsledku nesplnenia tejto povinnosti vstúpilo do likvidácie 24 z dovtedajších 28 menšinových politických strán. Procesom faktickej preregistrácie prešli iba štyri z nich: SMK ako jediná menšinová strana s relevantným vplyvom v celoštátnej i regionálnej politike, dve rómske strany: Rómska iniciatíva Slovenska (RIS) a Strana Rómskej koalície v Slovenskej republike (SRK) a na českú menšinu orientovaná Koalícia Čechov a Slovákov (KČaS).

Nový zákon o politických stranách však politickým subjektom nestanovil iba jednorazovú povinnosť preregistrácie, ale i periodicky sa opakujúcu povinnosť každoročne najneskôr

do 30. apríla predkladať Národnej rade SR výročné finančné správy spolu s účtovnými závierkami overenými audítorom určeným Slovenskou auditorskou komorou (§ 30 zákona). Nepredloženie výročnej správy má za následok udelenie pokuty vo výške 100 000 Sk. Ak správa neobsahuje výrok audítora alebo má iné nedostatky a tieto nedostatky nie sú po výzve odstránené do 30. júna, je strane udelená pokuta v rovnakej výške. Pre formálne existujúce politické strany, ktoré nevyvíjajú reálnu politickú činnosť, nemajú zamestnancov, žiadny väčší majetok, ani príjmy, môžu byť tieto ustanovenia de facto likvidačné. Každoročné platenie auditu a hrozba 100-tisícovej pokuty za jeho nedodanie môže pre takéto subjekty znamenať ťažko prekonateľnú prekážku pre ďalšiu existenciu. Medzi politickými stranami, ktoré v roku 2006 síce dodali výročnú správu za rok 2005, ale nedodali účtovnú závierku overenú audítorom boli aj KČaS a SRK. Tieto strany pritom podľa svojich výročných správ patrili v roku 2005 ku stranám, ktoré nevykázali žiadny príjem finančných prostriedkov a nevlastnili žiadny nehnuteľný, ani hnutelý majetok (*Informácia o predložení...*, 2006).

KČaS patrila k subjektom, ktoré nevyvíjali viditeľnú politickú činnosť a podľa údajov z registra politických strán a hnutí, ktorý vedie Ministerstvo vnútra SR, je od 12. mája 2006 v likvidácii. Dôvody ukončenia jej činnosti neboli verejne prezentované.

SRK⁴ sa v roku 2006 transformovala na stranu Jednotné Slovensko. K zmene názvu a stanov strany podľa údajov z registra politických strán prišlo 16. marca 2006. Novým predsedom strany sa stal Herman Arvay, v rokoch 2002 – 2006 poslanec NR SR, zvolený za Komunistickú stranu Slovenska. Hoci právne je Jednotné Slovensko nástupcom SRK, politicky je skôr pokračovaním Strany menších, ktorú v roku 2005 založil Herman Arvay, vtedy už nezávislý poslanec NR SR. Strana menších bola zaregistrovaná 24. februára 2005, ale už 25. júna 2005 vstúpila do likvidácie, pretože si nespĺnila povinnosť do štyroch mesiacov od svojho vzniku podať Ministerstvu vnútra SR návrh na zápis štatutárneho orgánu strany (Dostál, 2006). Jednotné Slovensko sa deklaruje podobne ako Strana menších ako strana orientovaná na menšiny. H. Arvay na internetovej stránke strany uvádza, že na založení strany sa podieľali reprezentanti rómskej komunity, zástupcovia Rusínov, predstavitelia Bulharov, Čechov, Grékov žijúcich na Slovensku. Spomína aj kontakty so zástupcami Chorvátov, Ukrajincov a Rusov, ale aj Číňanov a Vietnamcov. Z iných ako národnostných menších sa chce strana orientovať na zdravotne postihnutých občanov a občanov sexuálne inak orientovaných. (www.jednotneslovensko.sk). H. Arvay sa prezentuje ako zakladateľ strany, kontinuita so SRK nie je zdôrazňovaná.

Niekdajší predseda SRK a súčasný podpredseda Jednotného Slovenska Ladislav Fízik v roku 2006 vystupoval najmä ako predseda občianskeho združenia Parlament Rómov v SR. Z tejto pozície v septembri 2006 kritizoval SMK za jej na medzinárodnom poli prezentované postoje k novej vláde, súvisiace najmä s účasťou SNS vo vládnej koalícii. L. Fízik obvinil SMK zo sebeckej politiky a z toho, že počas ôsmich rokov vo vláde uprednostňovala iba jednu národnosť. Podobne sa v tejto súvislosti vyjadril aj predseda jedinej rómskej politickej strany RIS Alexander Patkoló, ktorý povedal, že maďarská menšina nemá žiadne problémy a „problémy vyplývajúce z diskriminácie a rasizmu má jedine rómska menšina“ (*Rómovia sa ohradili...*, 2006). Ladislav Fízik pôsobil v minulosti ako poradca ministra vnútra Vladimíra Palka (KDH). V novembri 2006 sa stal poradcom predsedu SNS Jána Slotu a poradcom ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja, na čele ktorého stojí Marian Janušek (SNS).

4. V roku 2000 pôvodne vznikla pod názvom Rómska inteligencia za spolunažívanie. Koncom roku 2001 si zmenila názov na Stranu rómskej koalície.

Volieb do NR SR v júni 2006 sa ako jediná z menšinových strán zúčastnila SMK. Podľa medializovaných informácií bolo zastúpenie príslušníkov menšín na kandidátkach iných strán len symbolické a zväčša išlo o nevoliteľné miesta (*Strany na kandidátkach...*, 2006). V novej NR SR majú zastúpenie iba dve menšiny – maďarská prostredníctvom všetkých 20 poslancov za SMK a ruská prostredníctvom poslanca Sergeja Chelemendika za SNS.

Komunálnych volieb v decembri 2006 sa zúčastnili všetky menšinové strany. RIS získala šesť starostov a 36 komunálnych poslancov a Jednotné Slovensko dvoch starostov a 15 poslancov. Podľa štatistík, ktoré spracovala Rómska tlačová agentúra sa do zastupiteľstiev dostalo celkovo 213 Rómov (*Rómovia: Do regionálnych...*, 2006).

3.1.2. Politické pôsobenie SMK

SMK bola od parlamentných volieb 1998 súčasťou vládnej koalície. Od volieb 2002 bola v parlamente zastúpená 20 poslancami. V druhej Dzurindovej vláde ju zastupovali štyria členovia (podpredsa vlády Pál Csáky, minister pôdohospodárstva Zsolt Simon, minister výstavby a regionálneho rozvoja László Gyurovszky a minister životného prostredia László Miklós) a šiesti štátni tajomníci. Po odchode KDĽ z vlády nahradil vo februári 2006 dovtedajšieho ministra školstva Martina Fronca jeho štátny tajomník a nominant SMK László Szigeti, čím sa počet zástupcov SMK vo vláde zvýšil na päť. V súvislosti s odchodom KDĽ do opozície sa jeho predseda Pavol Hrušovský vzdal funkcie predsedu NR SR. Až do ustanovenia nového parlamentu po júnových voľbách bol výkonom funkcie predsedu NR SR poverený jej podpredsa a predseda SMK Béla Bugár.

SMK bola v predchádzajúcom volebnom období najstabilnejšou stranou vládnej koalície. Dve zo štyroch strán, ktoré v roku 2002 vytvorili vládu, v priebehu volebného obdobia vystúpili z vládnej koalície (ANO a KDĽ). Od tretej (SDKÚ-DS) sa odštiepilo Slobodné fórum, odišlo niekoľko poslancov a k niekoľkým zmenám prišlo aj na vládnych postoch obsadených touto stranou. Všetci členovia vlády za SMK vymenovaní pri ustanovení vlády zotrvali vo svojich funkciách až do konca funkčného obdobia vlády. Vláda M. Dzurindu v poslednom polroku svojho pôsobenia neriešila žiadne otázky súvisiace s postavením národnostných menšín, a preto v prvej polovici roku 2006 vo verejnej diskusii nerezonovali menšinové otázky, ku ktorým sa SMK vyjadrovala v predchádzajúcich rokoch svojej účasti vo vláde.⁵

Volieb do NR SR v júni 2006 sa SMK zúčastnila ako jediná menšinová politická strana. SMK získala vo voľbách 269 111 hlasov, čo predstavovalo 11,68 % zúčastnených voličov. Z hľadiska absolútneho počtu získaných hlasov išlo o najhorší výsledok SMK v parlamentných voľbách počas existencie samostatnej Slovenskej republiky, vzhľadom na celkovo nižšiu volebnú účasť však z hľadiska podielu získaných hlasov v percentách išlo naopak o najlepší výsledok.⁶ Rovnako ako do volieb, aj po voľbách zastupuje SMK v NR SR 20 poslancov. Dvaja z nich sa stali predsedami parlamentných výborov: László Nagy vo Výbore NR SR pre ľudské práva, národnosti a postavenie žien a Gábor Gál vo Výbore NR SR pre nezlučiteľnosť funkcií.

Po voľbách pripustila SMK možnosť vládnej spolupráce so všetkými parlamentnými stranami s výnimkou SNS. Práve snahou nepripustiť vstup SNS do vlády zdôvodňovala svoju ochotu vytvoriť koalíciu nielen s programovo blízkymi stranami, ale aj so subjektami s od-

5. Napríklad otázka prijatia zákona o národnostných menšinách alebo zákona o financovaní kultúry národnostných menšín.

6. V parlamentných voľbách v roku 2002 získala SMK 321 069 hlasov (11,16 %), v roku 1998 to bolo 306 623 hlasov (9,12, %) a v roku 1994 ešte ako Maďarská koalícia 292 936 hlasov (10,18 %).

lišnou politickou orientáciou, s ktorými bola v minulosti v konfrontácii. SMK neodmietla projekt SDKÚ-DS na vytvorenie koalície troch pravostredových strán (SDKÚ-DS, SMK, KDH) a Mečiarovho HZDS. Zároveň prijala ponuku víťazného Smeru-SD na povolebné rokovania. Vstup do vlády so Smerom-SD podmieňovala spočiatku účasťou niektorej ďalšej pravostredovej strany. Keď však KDH nedokázalo dlhšiu dobu zadefinovať svoju pozíciu voči Smeru-SD, pripustila SMK dokonca možnosť, že by vládu vytvorila spoločne so Smerom-SD a LS-HZDS.

Po vytvorení vládnej koalície Smer-SD – SNS – LS-HZDS kritizovala SMK spočiatku najmä účasť SNS v nej a vyjadrovala obavy, že takáto vládna zostava bude mať negatívne následky na situáciu národnostných menšín na Slovensku. Výroky predsedu SNS Jána Slotu podľa predstaviteľov SMK zvyšovali národnostné napätie v krajine. Predstavitelia SMK vyjadrovali odmietavé stanovisko k zloženiu vládnej koalície a účasti SNS v nej aj vo vzťahoch so svojimi zahraničnými partnermi a na pôde medzinárodných inštitúcií. Republiková rada SMK vyslovila v júli 2006 hlboké znepokojenie z „nacionalistickej orientácie novej vlády“ a označila za dôležité „pravidelne informovať medzinárodné spoločenstvo o každom negatívnom kroku novej vlády“ (SMK: *Sme pripravení...*, 2006).

V komunálnych voľbách v decembri 2006 bolo zvolených 215 starostov a primátorov kandidujúcich za SMK (v roku 2002 bolo zvolených 233 kandidátov SMK), čo predstavuje 7,4 % z celkového počtu zvolených starostov a primátorov. Zároveň bolo zvolených 1 952 (v roku 2002 to bolo 2 050) kandidátov SMK za poslancov obecných, mestských a miestnych zastupiteľstiev, čo predstavuje 9,17 % zvolených poslancov. Podľa počtu zvolených starostov a primátorov sa SMK stala druhou najúspešnejšou politickou stranou (viac starostov a primátorov bolo zvolených iba za Smer-SD, pričom ešte viac bolo zvolených nezávislých kandidátov). Keďže však niektorí kandidáti SMK boli zvolení v rámci volebných koalícií, celkový počet starostov a primátorov za SMK je ešte o niečo vyšší – podľa údajov zverejnených na internetovej stránke SMK je ich 235.

Neštandardný je prípad Tibora Bastrnáka, primátora Komárna, ktorý bol zvolený ako nezávislý a kandidoval proti oficiálnemu kandidátovi miestnej organizácie SMK. Bastrnák je pritom poslancom NR SR za SMK a kvôli kandidatúre za primátora si pozastavil členstvo v SMK. Vyšší počet komunálnych poslancov ako SMK získali Smer-SD, nezávislí kandidáti, KDH a LS-HZDS.

3.2. PLNENIE PROGRAMOVÉHO VYHLÁSENIA DRUHEJ VLÁDY MIKULÁŠA DZURINDU V OBLASTI MENŠINOVEJ POLITIKY

Programové vyhlásenie prvej vlády Mikuláša Dzurindu sa v oblasti menšinovej politiky zameralo na odstraňovanie deformácií z obdobia vlády Vladimíra Mečiara; programové vyhlásenie druhej Dzurindovej vlády obsahovalo viacero záväzkov zlepšiť postavenie národnostných menšín nad rámec dovtedajšieho stavu. Veľkú časť konkrétnych programových zámerov sa jej však nepodarilo zrealizovať.

Najdôležitejším splneným programovým zámerom Dzurindovej vlády v oblasti menšinovej politiky bolo vytvorenie univerzity pre vysokoškolskú prípravu občanov maďarskej národnosti. Tento zámer sa naplnil zriadením Univerzity J. Selyeho v Komárne zákonom schváleným v októbri 2003. V oblasti školstva sa bezprostredne po parlamentných voľbách v roku 2002 realizoval programový zámer obnoviť odbor národnostného školstva, ktorý krátko

pred voľbami zrušil vtedajší minister školstva Peter Ponický zo Strany demokratickej ľavice. Bod programového vyhlásenia vlády o samostatnom rusínskom vysielaní v Slovenskom rozhlase (SRo) bol zrealizovaný zriadením samostatnej redakcie SRo v Košiciach pre vysielanie v rusínskom jazyku.

Najdôležitejším nesplneným programovým zámerom Dzurindovej vlády bol záväzok pripraviť návrh zákon o menšinách, vrátane financovania menšinových kultúr. Tento bod programového vyhlásenia vlády sa premietol do plánu legislatívnych úloh vlády ako zámer pripraviť návrh zákona o národnostných menšinách upravujúci právne postavenie národnostných menšín a vytvárajúci právne prostredie pre rozvoj ich národnej identity a návrh zákona o financovaní kultúry národnostných menšín. Oba návrhy mali byť pripravené ešte v roku 2003. Návrh zákona o menšinách nebol v priebehu volebného obdobia pripravený vôbec – v pláne legislatívnych úloh vlády bol postupne presúvaný na rok 2004, potom na rok 2005, až napokon vláda od tohto zámeru odstúpila. Návrh zákona o financovaní kultúry národnostných menšín malo pôvodne pripraviť Ministerstvo kultúry SR, ale túto úlohu nesplnilo. Po presune úlohy do gescie podpredsedu vlády P. Csákyho bol návrh v roku 2004 pripravený, v júli 2004 a vo februári 2005 prerokovaný v rámci medzirezortného pripomienkového konania, v júni 2005 sa návrhom zaoberala Rada vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny, na rokovanie vlády sa však nedostal.

Vláda sa zaviazala vytvárať podmienky pre výuku v materinskom jazyku aj pre rusínsku a rómsku menšinu. Tento záväzok však nebol naplnený vytvorením škôl s vyučovacím jazykom rusínskym alebo rómskym. Vláda sa v programovom vyhlásení ďalej zaviazala pripraviť zákony o STV a SRo, v ktorých zakotví aj vytvorenie samostatnej redakcie pre maďarské vysielanie v STV a SRo. Nové zákony o STV a SRo boli parlamentom schválené v decembri 2003, vytvorenie samostatných redakcií pre maďarské vysielanie v nich však nie je explicitne zakotvené. Oba zákony medzi úlohami týchto verejnoprávnych médií uvádzajú „vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky“, pričom na zabezpečenie výroby a vysielania programov pre národnostné menšiny a etnické skupiny majú podľa zákona STV aj SRo zriadiť samostatné organizačné zložky.

Dzurindova vláda sa zaviazala v praxi realizovať už podpísanú Európsku chartu regionálnych alebo menšinových jazykov. Tento dokument sa síce na Slovensku uplatňuje, ale s jeho implementáciou boli spojené spory v rámci predchádzajúcej vládnej koalície. Podpredseda vlády P. Csáky a SMK v rámci implementácie charty navrhovali schváliť viaceré opatrenia, ktorými by sa zvýšila úroveň menšinových jazykových práv. Išlo napríklad o zníženie hranice podielu príslušníkov menšiny pre používanie menšinového jazyka v úradnom styku z 20 % na 10 % obyvateľov príslušnej obce alebo o novelizáciu zákona o označovaní obcí v jazyku menšín, ktorá by umožnila označovať dvojazyčnými názvami aj obce, ktorých názov bol zmenený v rokoch maďarizácie (1867 – 1918) a v rokoch okupácie južného Slovenska horthyovským Maďarskom (1938 – 1945). Ostatné vládne strany však takéto zmeny odmietali, a preto sa nerealizovali (pozri aj Kollár – Bútor, 2006).

3.3. ZÁMERY VLÁDY ROBERTA FICA V OBLASTI MENŠINOVEJ POLITIKY

Zloženie vlády R. Fica vyvolalo obavy, že sa vláda bude pokúšať obmedzovať práva príslušníkov národnostných menšín a viesť konfrontačnú politiku v národnostných otázkach. Dôvodom

obáv bola predovšetkým skutočnosť, že súčasťou vlády sa stala nacionalistická SNS, ktorej hlavnou politickou agendou je národnostná konfrontácia zameraná najmä voči maďarskej menšine a jej politickej reprezentácii – SMK. Predseda SNS J. Slota, ale aj ďalší predstavitelia strany sa v minulosti dopúšťali vo vzťahu k menšinám výrokov, ktoré možno hodnotiť ako extrémistické.

Obavy však vzbudzovali aj reálne skúsenosti s menšinovou politikou tretej Mečiarovej vlády, na ktorej sa podieľali LS-HZDS aj SNS. Obdobie rokov 1994 – 1998 bolo poznačené silným národnostným napätím, konfrontačným prístupom vlády k maďarskej menšine a opakovanými pokusmi obmedzovať práva príslušníkov národnostných menšín. Menšinová politika vlády V. Mečiara bola terčom kritiky nielen zo strany politikov maďarských strán, ale aj ostatnej opozície, médií, ľudskoprávných organizácií a bola jedným z dôvodov vypadnutia Slovenska z integračných procesov vo vzťahu k NATO a EÚ v tomto období. Predstavitelia Ficovej vlády na výhrady a obavy odpovedali tvrdením, že ich vláda bude garantovať dosiahnutú úroveň práv národnostných menšín.

Programové vyhlásenie vlády R. Fica neobsahuje žiadne zámery, ktoré by bolo možné hodnotiť ako smerujúce k zhoršeniu situácie národnostných menšín. Obsahuje naopak niekoľko úloh, ktoré by mohli postavenie národnostných menšín zlepšiť.

V oblasti školstva sa vláda zaviazala „skvalitňovať podmienky národnostného školstva, najmä vo výučbe v materinskom jazyku všetkých národnostných menšín v rámci Európskej charty regionálnych a menšinových jazykov“. Na rozdiel od predchádzajúcej vlády, Ficova vláda vo svojom programe nedeklarovala zámer vytvoriť podmienky pre výučbu v materinskom jazyku explicitne aj pre rusínsku a rómsku menšinu. Za vyššie uvedenou všeobecnou formuláciou navyše nasleduje veta, ktorá je signalizuje istú nedôveru voči národnostným menšinám: „Výučba v jazyku národnostnej menšiny však nemôže ísť na úkor kvality výučby štátneho slovenského jazyka.“

V oblasti kultúry sa vláda zaviazala pripraviť zákon o financovaní kultúry, ktorého súčasťou by mala byť aj „úprava financovania rozvoja a šírenia kultúry národnostných menšín a etnických skupín“. Vláda ďalej deklarovala zámer „prostredníctvom grantového systému zabezpečovať podporu kultúry národnostných menšín a etnických skupín a znevýhodnených skupín obyvateľstva.“ Súčasne podporí aj rozvoj slovenskej kultúry na jazykovo zmiešaných územiach.

Na rozdiel od svojej predchodkyne vláda R. Fica neuvažuje o prijatí zákona o národnostných menšinách, chce však vytvoriť podmienky na zriadenie Úradu pre menšiny v SR.⁷ Vláda sa hlási k snahe rozvíjať multietnický a multikultúrny charakter spoločnosti a chce „permanentne bojovať proti všetkým formám rasovej, etnickej, náboženskej a politickej neznášanlivosti“ a viesť „permanentný zápas proti diskriminácii, rasizmu, antisemitizmu, xenofóbii, extrémnemu nacionalizmu a šovinizmu a za propagáciu pravdy o holokauste“. Vo vzťahu k národnostným menšinám chce vláda postupovať v duchu schválenej dikcie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov (*Programové...*, 2006)

Plán legislatívnych úloh vlády na rok 2007 neobsahuje žiadnu úlohu na prijatie či zmenu takej právnej normy, ktorá by sa dotýkala práv alebo postavenia príslušníkov národnostných menšín. Plán činnosti vlády na rok 2007 predpokladá, že sa vláda bude v marci zaoberať úpravou štatútu Rady vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny a v apríli koncepciou výchovy a vzdelávania národnostných menšín. Na september je medzi úlohy vlády zaradená koncepcia rozvoja regionálnej a miestnej kultúry, ktorej časť sa môže dotknúť aj

7. Podpredseda vlády Dušan Čaplovič vyhlásil, že zriadenie Úradu pre menšiny by sa mohlo pripraviť do dvoch rokov. Povedal, že chce osloviť zástupcov všetkých menšín, nielen národnostných (*Čaplovič: Zriadenie...*, 2006).

menšinových kultúr. S predložením návrhu zákona o financovaní kultúry sa počíta až v treťom štvrťroku 2008 (*Rámcový plán...*, 2006).

4. MENŠINOVÉ JAZYKY A MENŠINOVÉ KULTÚRY

V roku 2006 neprišlo k žiadnym legislatívnym zmenám, ktoré by ovplyvnili právo na používanie menšinových jazykov. Toto právo je garantované Ústavou SR a upravené zákonom č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín, pričom ich používanie v ďalších oblastiach upravujú ďalšie zákony a podzákonné normy.

4.1. ZÁKON O ŠTÁTNOJ JAZYKU A POUŽÍVANIE MENŠINOVÝCH JAZYKOV

Viacere ustanovenia zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku možno považovať za problematické z dôvodu, že môžu byť vykladané obmedzujúco vo vzťahu k používaniu menšinových jazykov, hoci v praxi nedochádza k reálnemu obmedzovaniu príslušníkov menšín pri používaní ich jazykov. Ministerstvo kultúry SR ešte v roku 2005 vypracovalo a do medzirezortného pripomienkového konania predložilo návrh novely zákona o štátnom jazyku, ktorý odstraňoval niektoré z problematických miest zákona vo vzťahu k používaniu menšinových jazykov. Ani prijatím tejto novely by však neboli vyriešené všetky problémy, ktoré v tejto oblasti existujú (Dostál, 2006). Návrh novely zákona o štátnom jazyku nebol v roku 2005 ani v roku 2006 predložený na rokovanie vlády.

Vláda R. Fica neavizovala zámer zákon o štátnom jazyku zmeniť. Dve zo súčasných vládnych strán spoluvytvárali tretiu Mečiarovu vládu, ktorá zákon o štátnom jazyku v roku 1995 presadila. Pôvodná podoba zákona pôsobila na používanie menšinových jazykov ešte viac obmedzujúco. Ústavný súd SR v roku 1999 označil niektoré ustanovenia zákona o štátnom jazyku za protiústavné a zákon bol po parlamentných voľbách 1998 zmenený a v roku 1999 doplnený zákonom o používaní menšinových jazykov. Vzhľadom na vyššie uvedené nemožno očakávať, že by súčasná vládna koalícia vypustila zo zákona o štátnom jazyku tie časti, ktoré môžu pôsobiť obmedzujúco vo vzťahu k používaniu menšinových jazykov, na čo sa nenašla politická vôľa ani v rámci predchádzajúcej vládnej koalície, ktorej súčasťou bola SMK.

Parlament v decembri 2006 schválil novelu zákona o štátnom jazyku. Novela bola súčasťou novely zákona o obchodnom registri, pričom zákona o štátnom jazyku sa dotkla iba okrajovo a vo vzťahu k ustanoveniam obmedzujúcim používanie menšinových jazykov nepriniesla žiadnu zmenu.

4.2. ZOZNAM OBCÍ S PODIELOM PRÍSLUŠNÍKOV MENŠÍN NAD 20 %

Nedoriešeným problémom z predchádzajúceho volebného obdobia ostáva platnosť nariadenia vlády SR č. 221/995 z 25. augusta 1999, ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania SR patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva. K vydaniu takéhoto nariadenia je vláda splnomocnená zákonom o používaní jazykov národnostných menšín. Zoznam má byť určený podľa posledného sčítania obyvateľstva. To sa na Slovensku uskutočnilo v roku 2001, ale zoznam je vytvorený podľa predchádzajúceho sčítania obyva-

teľstva v roku 1991 (Dostál, 2003). Počas predchádzajúcej vlády úpravu zoznamu blokovala SMK. Jej postoj zrejme súvisel s tým, že podľa výsledkov sčítania obyvateľstva v roku 2001 v porovnaní s rokom 1991 poklesol o 11 počet obcí, v ktorých príslušníci maďarskej menšiny tvoria minimálne 20 % obyvateľstva a schválením nového zoznamu by občania maďarskej národnosti v týchto obciach stratili právo používať svoj jazyk v úradnom styku. Na druhej strane počet obcí, v ktorých Rusíni predstavujú viac ako 20 %, za uvedené obdobie stúpol o 23 a ich obyvateľom rusínskej národnosti je v dôsledku neaktualizovania zoznamu upierané ich zákonom garantované právo na používanie materinského jazyka v úradnom styku. Aktualizácia zoznamu obcí, v ktorých príslušníci menšín tvoria minimálne 20 % obyvateľstva môže byť pre vládu R. Fica z politického hľadiska ešte komplikovanejšia ako pre jej predchodkyňu. Možno totiž očakávať, že tento krok sa stretne s kritikou zo strany SMK a bude vnímaný ako odobratie v súčasnosti existujúceho práva na používanie svojho jazyka v úradnom styku časti občanom maďarskej národnosti.

4.3. ŠTÁTNA PODPORA PRE MENŠINOVÉ KULTÚRY

Ministerstvo kultúry SR poskytuje dotácie na kultúrne aktivity národnostných menšín prostredníctvom jedného zo svojich grantových programov. V rokoch 2003 – 2005 sa na podporu kultúry národnostných menšín zo štátneho rozpočtu každoročne vynakladalo 80 mil. Sk. V roku 2006 sa táto čiastka zvýšila na dvojnásobok a štátna podpora menšinovým kultúram dosiahla 160 mil. Sk (*Spolupráca Ministerstva...*, 2006).

Program „Kultúrne aktivity národnostných menšín“ v roku 2006 obsahoval päť podprogramov: živá kultúra (650 podporených žiadostí v celkovej výške 68 491 000 Sk), periodická tlač (45 podporených žiadostí, 28 077 000 Sk), neperiodická tlač (171 podporených žiadostí, 22 878 000 Sk), sochy a pamätné tabule (24 podporených žiadostí, 3 380 000 Sk) a kultúrna politika (100 podporených žiadostí, 37 449 000 Sk). Spolu bolo v rámci programu predložených 1 562 žiadostí s celkovou požiadavkou na podporu vyše 380 mil. Sk.

Návrh na rozdelenie prostriedkov predkladali ministromi komisie zložené zo zástupcov jednotlivých menšín. Pre každú národnostnú menšinu bola vytvorená samostatná komisia, pre maďarskú menšinu dve komisie – pre ústnu kultúru a pre písanú kultúru. Samostatné poradné orgány boli vytvorené pre sochy a pamätné tabule, pre produkciu dokumentárnych filmov, pre elektronické médiá a multimedialne projekty a pre celoslovenské prezentačné aktivity smerom k majorite. Zloženie komisií, informácie o pridelených dotáciách, príslušné predpisy, aj informácie o možnostiach požiadať o dotáciu sú zverejnené na internetovej stránke Ministerstva kultúry SR.

Program Kultúra národnostných menšín ostal jedným z programov v štruktúre Grantového systému Ministerstva kultúry SR aj v roku 2007. Člení sa na štyri podprogramy: živá kultúra, periodická tlač, neperiodická tlač a kultúrna politika (v rámci nej produkcia dokumentárnych filmov a prezentačné aktivity smerom k majorite). Poradné komisie sú aj naďalej zložené z príslušníkov jednotlivých národnostných menšín. Zmena oproti minulým rokom spočíva v tom, že pre podporu maďarskej kultúry sa nezriadili dve komisie, ale len jedna. Celková výška podpory pre kultúru národnostných menšín sa v roku 2007 znížila na polovicu oproti roku 2006, čiže vrátila sa na úroveň 80 mil. Sk spred roka 2006. Predstavitelia SMK vládu za zníženie dotácie na polovicu ostro kritizovali. Predseda SMK B. Bugár to označil za dôkaz, že premiér R. Fico klamal, keď pred zostavovaním vlády sľúbil, že zacho-

vá status quo vo vzťahu k menšinám. Podpredseda vlády Dušan Čaplovič zníženie odôvodnil tým, že „tých 80 miliónov (navyše – poznámka autora) bolo vybojovaných SMK, navyše v predvolebnom roku, lebo z tých 80 miliónov si (SMK) 80 miliónov pridělila len maďarskej menšine“. Vyhlásil, že peniaze šli ľuďom blízkym SMK (*Bugár: Fico o prístupe...*, 2006).

5. VYBRANÉ KAUYZY SÚVISIACE S MENŠINAMI

5.1. PROTIMAĎARSKÉ VÝROKY JÁNA SLOTU

Predseda SNS Ján Slota sa už viackrát dopustil výrokov, ktorými útočil na príslušníkov maďarskej alebo rómskej menšiny. Po vymenovaní vlády vzbudili rozruch jeho vyjadrenia, ktoré poskytol v júli 2006 v rozhovore pre český denník *Lidové noviny*. Vyhlásil, že SNS bojuje proti tým predstaviteľom SMK, ktorí ako menšina utlačujú majoritný slovenský národ na jeho výsostnom území. Vyslovil sa za zákaz SMK s odôvodnením, že predstavitelia SMK nepovažujú za svoju vlasť Slovensko, ale Veľké Uhorsko. Tvrdil, že „na Slovensko preniklo okolo tisícmaďarských firiem, ktoré na to dostali špeciálne dotácie maďarskej vlády, aby sa dostali na slovenský juh a tam všetko ovládli“. Na otázku, či si myslí, že Česi majú šťastie, že Sudetských Nemcov na základe Benešových dekrétov vyhнали, odpovedal: „Ja radšej nič nehovorím. Ja našim českým priateľom, bratom prajem, že sú v takej pohode, v akej sú, aby teraz mohli robiť veľké ramená. Ja im závidím.“ (*Vyhnaní...*, 2006)

Ohlas, ktorý tieto slová vyvolali, súvisel s tým, že po ôsmich rokoch nevystupoval J. Slota ako opozičný politik, ale ako predseda jednej z vládnych strán. Maďarská ministerka zahraničných vecí Kinga Gönczová vyhlásila, že maďarská vláda je protimaďarskými vyhláseniami predsedu SNS J. Slotu šokovaná. Vyzvala slovenskú vládu, aby sa od Slotových slov dištancovala, inak ju o to oficiálne požiada (*Maďarsko: Slovenská...*, 2006). Premiér Robert Fico komentoval vyjadrenie Gönczovej slovami: „Viete, listov chodí toľko všelijakých po celom svete.“ Prezident SR Ivan Gašparovič sa vyjadril, že nesúhlasí s formuláciou, akú J. Slota prezentoval. Slovenský minister zahraničných vecí Ján Kubiš v odpovedi K. Gönczovej uviedol, že „slovenská vláda rozhodne odmieta a bude odmietať všetky vyhlásenia a kroky učené kýmkoľvek, ktoré by mohli poškodzovať dobré slovensko-maďarské vzťahy a pokojné spolunažívanie občanov“. Podľa neho vláda také prejavy a vyjadrenia kategoricky odsudzuje. Zároveň Gönczovú požiadal, aby individuálne vyhlásenia, ktoré nekorešpondujú s vládnyim programom a so súčasnou kvalitou vzájomných vzťahov neboli zamieňané či vydávané za postoje vlády SR (*Vláda odmieta...*, 2006).

Slotove vyjadrenia kritizovali aj predstavitelia maďarskej a nemeckej menšiny na Slovensku. Vyjadrenia jednoznačne odmietol predseda Karpatonemeckého spolku na Slovensku Ondrej Pöss (*Slotove vyjadrenia...*, 2006). SMK podala na Slotu trestné oznámenie pre podozrenie zo spáchania trestného činu hanobenia národa, rasy a presvedčenia.

5.2. KAUYZA NAPADNUTIA HEDVIGY MALINOVEJ

Po parlamentných voľbách sa odohralo niekoľko násilných i verbálnych incidentov, ktoré zvýšili národnostné napätie na Slovensku. Tieto incidenty boli časťou verejnosti vnímané v súvislosti s účasťou nacionalistickej SNS vo vláde, extrémistickými prejavmi jej predsedu J. Slotu a zvyšujúcim sa napätím v slovensko-maďarských vzťahoch, tak vnútri krajiny, ako aj medzi Slovenskom a Maďarskom.

Najznámejším sa stal prípad Hedvivy Malinovej, študentky maďarskej národnosti, ktorá ohlásila polícii, že bola napadnutá a zbitá preto, lebo hovorila po maďarsky. Študentka Univerzity Konštantína Filozofa uviedla, že ju 25. augusta 2006 v Nitre napadli dvaja muži, ktorí ju počuli hovoriť po maďarsky. Vypovedala, že dvaja mladí muži s vyholenými hlavami ju zbili a spôsobili jej zranenia, zobrali jej časť osobných vecí, ktoré mala pri sebe a na tričko jej napísali nápis „Maďari za Dunaj“.

Polícia 11. septembra 2006 vyšetrowanie zastavila s tým, že skutok sa nestal. Právny zástupca H. Malinovej poslanec NR SR za SMK Gábor Gál, ako aj ďalší predstavitelia SMK kriticky hodnotili postup polície. Podľa H. Malinovej na ňu polícia vyvíjala nátlak a nútila ju, aby sa priznala, že sa nič nestalo. Minister vnútra Robert Kaliňák 12. septembra 2006 na tlačovej besede zverejnil dôkazy, ktoré podľa polície svedčia o tom, že si H. Malinová celý incident vymyslela. H. Malinová to odmietla a proti zastaveniu vyšetrowania podala sťažnosť na prokuratúru, jej sťažnosti však nebolo vyhovené. V decembri 2006 podala v uvedenej veci sťažnosť na Ústavný súd SR. SMK sa H. Malinovej spočiatku verejne zastávala a kritizovala postup polície, krátko po septembrovej tlačovej besede R. Kaliňáka však vyhlásila, že sa už nebude k vyšetrowaniu tohto prípadu verejne vyjadrovať. G. Gál sa v tom istom čase vzdal zastupovania H. Malinovej. Na H. Malinovou bol neznámou osobou podaný podnet pre podozrenie zo spáchania trestného činu krivej výpovede.

V októbri a novembri 2006 boli v reportážach Eugena Kordu v relácii STV *Reportéri* (príspevky Hedviga, 23. októbra 2006 a Hedviga II., 13. novembra 2006) a v analýze bývalého vysokého funkcionára polície Jozefa Šátka (Šátek, 2006) zverejnené informácie z vyšetrowacieho spisu, ktoré vyvracali alebo aspoň spochybňovali argumenty ministra R. Kaliňáka a polície o tom, že sa skutok nestal. Zverejnené informácie poukazovali na tendenčný spôsob narábania s dôkazmi pri informovaní verejnosti o prípade i na to, že spôsob, akým minister informoval o prípade, bol prekročením jeho kompetencií. Kordova reportáž i Šátekova analýza poukázali aj na závažné procesné pochybenia zo strany polície, ktoré nasvedčovali tomu, že polícia sa nesnažila oznámený útok na H. Malinovou riadne vyšetriť, ale od začiatku sa snažila dokázať, že sa skutok nestal a H. Malinová si ho iba vymyslela. E. Korda bol aj v súvislosti s týmito reportážami novým generálnym riaditeľom STV Radimom Hrehom odvolaný z postu šéfredaktora relácie *Reportéri* a následne odišiel z STV.

5.3. VYHLÁSENIE NR SR PROTI EXTRÉMIZMU

Národná rada SR (NR SR) schválila v septembri 2006 spoločné vyhlásenie NR SR k pamätnému dňu obetí holokaustu a rasového násillia a proti prejavom extrémizmu a neznášanlivosti. Poslanci v ňom odsúdili všetky prejavy extrémizmu a rasovej neznášanlivosti. Vyhlásenie bolo reakciou na násilné a verbálne incidenty s národnostným podtextom, ktoré sa objavili po voľbách na Slovensku, ale aj v Maďarsku.

S návrhom na prijatie spoločnej deklarácie parlamentných strán najprv prišla SMK. Ostatné parlamentné strany na stretnutí v sídle SMK síce odsúdili extrémizmus, ale nezhodli sa na texte vyhlásenia, ktorý pripravila SMK. Návrh vyhlásenia, ktorý schválila NR SR, predložil jej predseda Pavol Paška (Smer-SD). Za návrh vyhlásenia hlasovali poslanci všetkých parlamentných strán s výnimkou SDKÚ-DS a poslanca KDH Daniela Lipšica. Predseda SNS J. Slota sa na hlasovaní nezúčastnil.

Vo vyhlásení sa uvádza: „Ak sa obraz otvorenej a tolerantnej spoločnosti pokúša rozbiť niekoľko nezodpovedných a neprispôsobivých jednotlivcov či už prejavmi násillia, alebo rozdúcha-

vaním národnostných vášní, takéto činy a gestá rázne odsudzujeme.“ Vyhlásenie zdôrazňuje, že SR ako zvrchovaný štát so suverénnou vládou je schopná samostatne čeliť akýmkoľvek prejavom extrémizmu a etnickej neznášanlivosti. „Vyhlasujeme, že budeme veľmi opatrne a uvážlivo narábať s témou národnostných vzťahov, nebudeme z účelového otvárania tejto témy vytíkať politický kapitál a budeme naďalej politicky prispievať k udržiavaniu korektného občianskeho spolunažívania na území Slovenskej republiky.“ (*Spoločné vyhlásenie...*, 2006) Deklarovaný záväzok „opatrne a uvážlivo narábať s témou národnostných vzťahov“ a nevytíkať politický kapitál z účelového otvárania tejto témy bude zaujímavé sledovať najmä v prípade SNS, pre ktorú bola dosiaľ konfrontačná národnostná politika hlavnou politickou agendou.

6. ZÁVER

V roku 2006 neprišlo k žiadnym významnejším zmenám v reálnom postavení národnostných menšín na Slovensku. Výrazne sa však zmenilo politické prostredie, v ktorom sa formuje menšinová politika. V dôsledku parlamentných volieb prišlo k zmene vládnej garnitúry.

Po ôsmich rokoch skončila svoje pôsobenie vo vláde politická zostava, ktorá po roku 1998 odstránila najvážnejšie deformácie menšinovej politiky z obdobia tretej vlády V. Mečiara. Počas pôsobenia dvoch vlád M. Dzurindu sa realizovali viaceré pozitívne opatrenia voči národnostným menšinám, nepodarilo sa však naplniť všetky zámery v tejto oblasti a niektoré problémy ostávali nedoriešené. Zákon o štátnom jazyku naďalej vytvára priestor pre možnosť obmedzovania menšinových jazykov. Legislatívne nie je nijako upravené v ústave zakotvené právo príslušníkov menšín podieľať sa na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú.

V roku 2006 sa dostala k moci politická garnitúra, ktorá z hľadiska ďalšieho vývoja situácie národnostných menšín predstavuje isté riziko a môže vyvolávať obavy. Dôvodom je nacionalistická rétorika niektorých jej predstaviteľov a v minulosti protimenšinovo orientovaná vládna politika jej významnej časti. Deklarované zámery novej vládnej koalície zatiaľ nesvedčia o tom, že by mala záujem realizovať opatrenia, ktoré by sa negatívne mohli dotknúť postavenia národnostných menšín na Slovensku. Návrat k vyhranene protimenšinovej oficiálnej politike na spôsob tretej vlády V. Mečiara z rokov 1994 – 1998 nie je vzhľadom na zmenené medzinárodnopolitické postavenie Slovenska pravdepodobným variantom. Menej ústretový postoj vlády voči menšinám a najmä občasné zvyšovanie napätia v slovensko-maďarských vzťahoch však nie sú v budúcnosti vylúčené.

LITERATÚRA

1. Bugár: *Fico o prístupe k menšinám klamal*. Sme, 3. 1. 2007.
2. Čaplovič: *Zriadenie Úradu pre menšiny by sa mohlo pripraviť do dvoch rokov*. TASR, 8. 8. 2006.
3. Dostál, O.: *Národnostné menšiny*. In: Kollár, M. – Mesežnikov, G. (ed.): *Slovensko 2003. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2003.
4. Dostál, O.: *Národnostné menšiny*. In: Kollár, M. – Mesežnikov, G. (ed.): *Slovensko 2004. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2005.
5. Dostál, O.: *Národnostné menšiny*. In: Kollár, M. – Mesežnikov, G. (ed.): *Slovensko 2005. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2006.
6. *Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov a zákon Národnej rady*

- Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov. Bratislava, Úrad vlády SR 2005.
7. *Informácia o činnosti Rady vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny za obdobie rokov 2003 – 2006 a o zámeroch jej činnosti na ďalšie obdobie.* Materiál zo zasadnutia vlády SR dňa 7. 6. 2006. Bratislava, Úrad vlády SR 2006.
  8. *Informácia o predložení výročných finančných správ politických strán a politických hnutí za rok 2005.* Parlamentná tlač 43. Bratislava, Národná rada Slovenskej republiky 2006.
  9. Kollár, M. – Bútora, M. (ed.): *Predsavzatia a skutočnosť II. Hodnotenie plnenia programového vyhlásenia druhej vlády Mikuláša Dzurindu.* Bratislava, Inštitút pre verejné otázky 2006.
  10. *Maďarsko: Slovenská vláda sa musí dištancovať od Slotových výrokov.* SITA, 24. 7. 2006.
  11. *Návrh Nariadenia vlády SR, ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostným menšinám tvoria najmenej 20 % obyvateľstva.* Bratislava, Ministerstvo kultúry SR 2003.
  12. *Plán legislatívnych úloh vlády na rok 2007.* Schválený vládou SR 10. 1. 2007. Bratislava, Úrad vlády SR 2007.
  13. *Plán práce vlády Slovenskej republiky na rok 2007.* Schválený vládou SR 17. 1. 2007. Bratislava, Úrad vlády SR 2007.
  14. *Programové vyhlásenie vlády Mikuláša Dzurindu.* Bratislava, vláda SR, november 2002. www.vlada.sk
  15. *Programové vyhlásenie vlády Roberta Fica.* Bratislava, vláda SR, august 2006. www.vlada.sk
  16. *Rámcový plán legislatívnych úloh vlády na IV. volebné obdobie.* Schválený vládou SR 11. 10. 2006. Bratislava, Úrad vlády SR 2006.
  17. *Rómovia: Do regionálnych zastupiteľstiev sa dostalo cez 200 Rómov.* RPA, Rómska tlačová agentúra, 28. 12. 2006.
  18. *Rómovia sa ohradili proti vyjadreniam SMK.* Sme, 13. 9. 2006.
  19. *Slotove vyjadrenia pre Lidové noviny pobúrili aj karpatských Nemcov na Slovensku.* TASR, 25. 7. 2006.
  20. *SMK: Sme pripravení brániť sa proti negatívnym krokom novej vlády.* SITA, 8. 7. 2006.
  21. *Spoločné vyhlásenie Národnej rady Slovenskej republiky k pamätnému dňu obetí holokaustu a rasového násillia a proti prejavom extrémizmu a neznášanlivosti.* Bratislava, Národná rada Slovenskej republiky, 6. 9. 2006. www.nrsr.sk
  22. *Spolupráca Ministerstva kultúry Slovenskej republiky so združeniami, zväzmi a spolkami rozvíjajúcimi kultúru národnostných menšín a etnických skupín.* Príloha č. 1 k *Informácii o činnosti Rady vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny za obdobie rokov 2003 – 2006 a o zámeroch jej činnosti na ďalšie obdobie.* Materiál zo zasadnutia vlády SR dňa 7. 6. 2006. Bratislava, Úrad vlády SR 2006.
  23. *Strany na kandidátkach nedali menšinám takmer šancu.* Sme, 29. 3. 2006.
  24. Šátek, J.: *Kauza H. Malinová – analýza postupu polície a kvality dôkazov.* Článok uverejnený na blogu satek.blog.sme.sk, 21. 11. 2006.
  25. *Štatút Rady vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a etnické skupiny.* Schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 292/1999, č. 419/2000 a uznesením č. 410/2005. Bratislava, Úrad vlády SR 2005.
  26. *Vláda odmieta vyhlásenia, ktoré poškodzujú vzťahy s Maďarskom.* SITA, 29. 7. 2006.
  27. *Vyhnaní Němců vám závidím.* Rozhovor s predsedom SNS Jánom Slotom. *Lidové noviny*, 22. 7. 2006.
  28. www.jednotneslovensko.sk
  29. www.smk.sk
  30. *Základné údaje – Národnostné zloženie obyvateľstva.* Bratislava, Štatistický úrad SR 2002.
  31. *Zákon č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach.*
  32. *Zákon č. 13/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov.*
  33. *Zákon č. 14/2006 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov a zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 145/1995 Z. z. o správnych poplatkoch v znení neskorších predpisov.*
  34. *Zápis z rokovania Rady vlády SR pre národnostné menšiny a etnické skupiny dňa 27. 4. 2006 od 14:00 hod. na Úrade vlády SR, miestnosť č. 004.* Bratislava, Úrad vlády SR 2006.